

Епископ бањалучки Јефрем: Четрдесет пет година архијерејске службе

Његово Преосвештенство Епископ бањалучки г. Јефрем огледало је поноса, силе и снаге коју је наша Црква имала увијек и његова личност и живљење јесте путоказ за утврђен и сигуран пут којим треба ићи.

Истражујући изворе грађе за закашњеле биографије крајишког свештенства, нашао сам лијепу биљешку о животу и мисији једне сиједи старине – проте Миладина Ћирића из Подградаца код Градишке. Његов тих и скроман живот, посвећен Цркви и народу био је надахнуће непознатом аутору, да, можда и без знања онога кога се приказ начелно тицао – остави писано свједочанство и тако учини метанију пред деценијским трудом једног скромног крајишког трудбеника. Аутор, од чијег нас текста дијели скоро девет деценија, је мудро рекапитулирао своју причу, забиљеживши: „Зар овај седи пастир није заслужио да се оволики племенити потхвати истакну, не ради личне рекламе јер та њему не треба и јер за јефтиним ефектима никад није жудео, већ ради оних многих који би се требали угледати у овог седог старину – у овог националног и културно-просветног подвижника?!“ Када сам први пут

прочитао овај запис, на помисао ми је долазила личност Епископа бањалучког г. Јефрема, неухватљивог и неуморног прегаоца који у животну биљежницу уписује 45 година високе архијерејске службе. Неће овај текст високом јубилару „ни додати-ни одузети“, али ред је да се бар понешто шапне у перо и преда хартији на трајније памћење.

Његово Преосвештенство Епископ бањалучки г. Јефрем, у свијету Миле Милутиновић, је рођен 15. априла, ратне 1944. године, од честитих тежачких родитеља Ђурђа и Милеве (рођ. Микан) у многодјетној породици, у кући у којој се знао ред и поредак, у кући оних патријархалних идеала којима је Босанска Крајина увијек дисала и у њима налазила стваралачки и васкрсењски потенцијал. Узрастао је у дому који је чувао тежачко достојанство, национални понос и његовао осјећај да једино непрекидан и темељан рад с поуздањем у вољу и силу Божју, даје чврсте и необориве резултате. У родитељском дому стекао је свијест и изградио однос према свијету, прегалаштву, подвигу, па и према светињи уопште. Владика је у породичном дому, у коме је, као по оном сјећању Светог Николаја Жичког, домаћин био икона Христова, славска пјесма својеврсна вјечна Литургија, тежачка мука, свакодневно голготско успињање, заволио силом Духа Светога, оно што је једина утјеха овом пропадљивом свијету, Христа распетога и васкрслога, те одлучио да прихвати и прими к срцу Његов призив. Несумњиву улогу у расположењу и духовном стању Владичиног ужег завичаја, па и у дому Милутиновића имала је маркантна фигура свештеника Душана Кондића, витеза отачке вјере који је у готово немогућим околностима сачувао духовни жар, који се особито разгорио у души и срцу човјека о коме пишемо, нашавши ону прадавну искру у камену.

Нису то била лака ни једноставна времена. Године су то када су почесто и Срби рушили оно што ни усташе нису стигле. Биле су то године када су се у неким подручјима Босанске Крајине препродавала и преостала црквена звона. Године прекидања освештаних традиција зарад пропадљивих „вриједности“, које је, а свјedoци смо и сами, развејао вјетар невремена. У таквим приликама се живјело и свако је бирао „коме ће се привољети царству“. Но управо у том времену дисконтинуитета и контраста, расла је и јачала једна дјетиња душа, те се прихватила крме на барци науке Божје љубави и истине.

На пут слова и књиге се пошло од родних Буснова, преко Санског Моста, древне Крке у Далмацији, за коју је и до наших дана Владика остао везан, да би се круна и пуноћа нашла у светој Русији – у Московској духовној академији,

гдје је наш Архијереј 1975. године, тада јеромонах, одбранио рад на тему „Учење Светог Василија Великог о монаштву“ који је одмах препоручен за штампање. Половином 1964. године садањи Владика одлази у манастир Рачу, у Епархију жичку, гдје постаје искушеник, а монашки постриг прима у својој Крајини, у манастиру Липље, 9. јула 1967. године. У чин јерођакона рукоположио га је Епископ бањалучки др Андреј (Фрушић) 14. јануара 1968. године у Са борном храму Свете Тројице у Бањалуци, а у чин свештеномонаха на Тројице, 14. јуна 1970. године. Достојанством синђела одликован је 1975-године, када прелази у Далмацију у свезу клира Епархије далматинске, те бива причислен братству манастира Крке. Одлуком Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, 2. септембра 1975. године, синђел Јефрем је постављен за суплента Богословије Света Три Јерарха, али је, осим примарног назначења обављао и дужност васпитача – као и службу в. д. пароха кистањског.

Цјелокупан подвиг и стваралачко стријемљење надахнуто на непомућеном извору Воде Живе било је препознато и од високих црквених власти, те је млади професор од Светог Архијерејског Сабора 1. јуна 1978. године изабран за викарног Епископа моравичког. Хиротонију су 17. септембра, у Саборној цркви у Београду обавили Патријарх српски Герман и епископи жички Стефан и далматински Николај. Послије двије године, тачније 19. маја 1980. године, изабран је за Епископа бањалучког, а устоличен 1. јуна исте године од изасланика Светог Архијерејског Синода, Епископа сремског др Андреја (Фрушића), у присуству седам отачаствених архијереја.

Од тог јуна, оне преломне године која је свакако означила и прекретницу у југословенском друштву, Владика је кренуо у озбиљан, темељан и предан рад који траје до у наше дане. Није то био ни једноста ван, ни лак посао, – али корачало се смјело и мушки – не гледајући ни лијево ни десно – него само у циљ до којег је требало стићи. Уздајући се само и једино у силу и вољу Божју. Да није све било тако свилено, као што се у приповијестима обично говори, свједочи и случај из једног крајишког села, гдје је млади Владика обилазећи развалине порушене цркве, на чијим су темељима мјештани подигли споменик револуцији и жртвама фашистичког терора, био дочекан, у најмању руку не онако како поткозарско-поунски крај дочекује добронамјернике, те упозорен „да је са Црквом завршено“. Но како вријеме омекшава и камен, а камоли људска срца, десило се да је у деценијском ходу Владика и у овом мјесту Христовом љубављу и трпљењем побиједио, те је последице двадесетак година црквено звоно пјевало и са овог рањеног црквишта. Као млад Архијереј прве године високе службе је искористио да обиђе терен Епархије

која се у то вријеме протезала до рубова дичне Крајине – до Бихаћа. Гледајући руине и згаришта, деценијска стабла која су разједала остатке цркава, по властитом свједочењу дошао је до руба физичке болести. Међутим, ништа га није поколебало да буде вјеран и предан оном призиву којег је још на бусновском Спасовишту као дјечак чуо. Као да су му те рањене цркве дале снагу и вољу, смјелост и визију да се упусти у борбу и да за своју Епархију учини оно што у њеној повјесници није учинио нико. Подржан од свештенства, коме је био и остао примјер за дјело и мисију, али и од свих људи којима је на срцу било добро, трудио се, да се, гдје год је то било могуће војује и ревноје мушки, те да тамо гдје је могао начинити два корака – закорачи и трећи. А Бог је дао да у многим мјестима мученичке и крвљу залирене Епархије изникне „олтар прави – на камен крави“. У вријеме између 1980. и 2000. године, кога је дубоко одредило ратно стање, па и поратна стабили-зација прилика, Владика је освештао 52 нова паро-хијска и филијална храма, 21 је генерално обновљен – а основано је и 56 темеља за нове цркве широм простране Епископије. У истом периоду свештенство под његовим омофором подиже 12 парохијских домова, 1 манастирски конак, 14 сала за народ, а са витих звоника огласило се и 31 ново звоно. Најзначајнији подухват у дводеценијском ходу био је почетак обнове Саборног храма Христа Спаситеља у Бањалуци, порушеног 1941. године, у чему се назрела скоро побједа Православља. У велике и слојевите послове спада свакако и обнова Епископског двора, подигнутог још за првог Митрополита бањалучког Евгенија (Летицу).

Поред материјалне обнове, Владика се старао да о укупном духовном животу и свештеничком кадру – кога је уз очинску подршку усмјеравао да предвођен њим корача у истом строју на корист и напредак Цркве, тако да је у ово – нестабилно вријеме, на подручју Епархије основао 43 нове парохије, од којих само у граду на Врбасу 23. Ако узмемо у обзир да је град Бањалука 1936. године имала само двије парохије, то довољно свједочи од замаху да се ражеже уснули духовни жар. До 2000. године рукоположена су 53 нова свештеника, а обављено је и 9 монашења. У том, дводеценијском периоду на богословска училишта упућено је 235 ђака и 106 младића на богословске факултете у Отаџбини и расијању. У периоду између 2000. и 2005. године освештано је 50 нових парохијских и филијалних храмова, док су саздани и освећени темељи за 66 нових. У тих пет година рукоположено је 28 свештенослужитеља, а замонашена су два монаха. У богословије је послано 45 кандидата, а за упис богословских факултета Владика је подијелио 89 архијерејских благослова. У деценији између 2005. и 2015. године освећено је 140 нових, док су постављени и освештани темељи за 94 нова парохијска и

филијална храма. Између 2005. и 2015. године у богословије је послано 77 ђака, а факултет је по његовом благослову уписало 100 кандидата, док их је у предметном периоду дипломирало 124, а 27 завршило мастер студије. Докторске студије су између 2005. и 2015. окончала двојица кандидата. Рукоположена су 94 нова свештенослужитеља, замонашено је 12 монаха и монахиња. Може се слободно тврдити да је између 2000. и 2015. године на парохијске и филијалне цркве подигнуто преко 200 нових звона, која су са витих крајишких торњева пјевала и позивала своју вјерну дјецу¹. Изузетан градитељски узлет након 2000. године пратила је изградња десетина парохијских домова, подобних потребама и времену у коме живе наше генерације; те црквених сала неопходних за укупну пуноћу духовног живота Епархије. Круна градитељских подухвата представља изградња и обнова древних манастира који су од Турака или Аустријанаца опустјели. Осим темељне обнове четири активна манастира Гомионице, Моштанице, Липља и Крупе, Владика је као својеврсну мисију доживио и реконструкцију манастира на историјским манастириштима. Тако је обновљено древно Ступље са пратећим комплексом, Осовица – „Мали Хиландар“ у гори Мотајици, манастир Милошевац код Приједора – изузетан градитељски комплекс достојан и много већих помјесних Цркава, а ужурбано се дјела и на градњи манастира Карановца код Градишке, који се налази на изузетном мјесту уз рјечицу Лубину. Дакле, монашко општежиће је у односу на почетна три манастира оживјело или ће ускоро бити обновљено у укупно пет нових.² Посебно бих истакао темељну и стручну обнову цркава брвнара, којим је наша Епархија особито благословена, јер их се до нашег времена сачувало 12. (Углавном потичу из XVIII и XIX вијека.) Ти видљиви драгуљи вјере наших предака, обнављани су темељно и у сарадњи са стручњацима из различитих институција Републике Српске. Но ништа без Владике, који је бдио над свим овим подухватима – као добар отац и пастир – што особито свједоче и фотографије, које се чувају у надлежним републичким институцијама. Но да не останемо заробљени у повјесници, важно је прибиљежити да се и сада с истом снагом дјела. Посебну љубав Владика показује према градњи српско-руског храма у Бањалуци, који ће са својим луковичастим кубетима бити трајни знак љубави српског и руског народа. Ниска храмовних бисера употпуњава се интензивно и од 2015. године наовамо, с ништа мање прегалачког жара. Данас су црквено-општинске управе, средишта намјесништава и парохијских управа наше Епархије, потпуно уређене и са свим условима, спремне да одговоре на нове изазове. Свједоче то особито храмови и храмовне порте у Дубици, Градишци, Српцу, Пр њавору, Челинцу,

Кнежеву, Лакташима, али и другим мјестима.

Није мање важно и вриједно да се забиљежи да је Владичина улога у увођењу и одбрани вјеронауке у основне и средње школе била ако не иницијална а оно темељна, јер је Преосвећени био и остао основ за добре и конструктивне науке, али и брана од одређених насртаја на ову институцију којом се Република Српска, за разлику од других српских земаља, може подичити. Вјеронаука је у Републици Српској редован и обавезан предмет у основним и средњим школама.

Сви ови деценијски подухвати нису уморили дух виспрене старине, него као да му дају нову снагу, да неуморно ради на корист своје Епархије, као по оном псаламском стиху: „Обнавља се као у орла младост моја“. Владика Јефрем је везан за свој дом, свој крај, свој праг и повјерену му паству. Владика зна рећи: „Нема се куда ходати док има посла код куће!“ Зато ћете га врло ријетко срести било гдје, осим у Његовој духовној градини и родном винограду. Кроз лични и непосредан однос, који се у мањој или већој мјери има са Преосвећеним, неподјељен је став да без обзира на висок осјећај поштовања, у његовом присуству преовладава дух једноставности, разумијевања, отачке љубави и бриге, како за појединца – тако и за друштво у цјелини. Владика свако може понешто упитати, замолити, за сваког је, захваљујући деценијском искуству савјетодавно, али и на друге начине приступачан. За све једнако и без разлике. Од отрока до старца, особито пред Вечерње, када по свом утврђеном обичају проводи кратко вријеме предаха у шетњи по Светотројичној порти, својеврсном перивоју града на Врбасу, којој посвећује сву своју љубав и пажњу.

Његово Преосвештенство Епископ бањалучки г. Јефрем огледало је поноса, силе и снаге коју је наша Црква имала увијек и његова личност и живљење јесте путоказ за утврђен и сигуран пут којим треба ићи. Тешко је овакву маркантну духовну и националну фигуру Српске Цркве смјестити у омањи текстуални приказ, али можда је најбоље закључити да ће нам тек будућност открити оно што можда сада и не видимо. Завршио бих ову скромну и сведену биљешку ријечима чувеног националног радника Григорија Божовића, посвећеним нашем босанскокрајишком свештенству, које као да, у својој протезности до наших дана најбоље сабирају личност нашег Владике у свега пар редова: „На првом месту, уопште узевши, он је народни свештеник и најближи вернима од свих наших православних свештеника. На средини је између опеваног, у причи сачуваног, нашега старог попе и онога идеалног, каквога би савременост хтела и желела. Што је још важније, он је у

континуитету са старим добрим предањима загазио у ново доба... Дубоко је националан пре свега, а затим тежи да школом и образовањем да прави и лепши смисао оној српској вери коју и он прво прима, као и његова паства, као и његова опорита Босна.“ Заиста, јесте тако. Стога, долгоденствуј Владико – долгоденствуј Оче и Учитељу!

* 1 Грађа за попис фактичког стања мисије и дјела нашег Владике, црпљена је из Шематизама Епархије, закључно са оним објављеним 2015. године – стога није коначна, па нека ми се не замјери. Мора се нагласити да је Владика подржан од свештенства и народа подигао преко 300 нових олтара широм Епархије.

* 2 Крупа на Врбасу спада у старе манастире, древни храм је обновљен крајем XIX вијека, али је монашко кандило Владика упалио 1987. године

Фото: Завод за заштиту споменика Републике Српске; Шематизам Епархије бањалучке; Страхиња Крагуљ

spc.rs